

Nr 104.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § 8 mom. i lagen den 9 december 1910 om kyrkofond; given Stockholms slott den 14 mars 1924.

Under återopande av bilagda utdrag ur statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § 8 mom. i lagen den 9 december 1910 om kyrkofond.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sam. Clason.

Förslag

till

lag angående ändrad lydelse av 6 § 8 mom. i lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 37) om kyrkofond.

Härigenom förordnas, att 6 § 8 mom. i lagen den 9 december 1910 om kyrkofond skall hava följande ändrade lydelse:

8. i den mån fondens tillgångar det medgiva, anslag, som Konungen till främjande av den kyrkliga organisationens utveckling må finna skäligt bevilja präst för särskild prästerlig tjänstgöring;

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1924.

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELOT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETERSSON.

 Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Clason anför:

Ändrad lydelse av 6 § 8 mom. i lagen den 9 december 1910 om kyrkofond.

Enligt 6 § 8 mom. i lagen den 9 december 1910 om kyrkofond kan, förutom till vissa andra angivna ändamål, i den mån fondens tillgångar det medgiva av fonden utgöras anslag, som Konungen till främjande av den kyrkliga organisationens utveckling må finna skäligt bevilja extraordinarie präst för särskild prästerlig tjänstgöring.

Beträffande detta stadgande, som fanns intaget jämväl i det förslag till lag om kyrkofond, som genom proposition den 4 mars 1910, nr 85, jämte vissa andra lagförslag, avseende reglering av de prästerliga avlöningsförhållandena, förelades riksdagen, anförde dåvarande departementschefen till det vid sagda proposition fogade utdraget ur statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden följande:

Detta stadgande är nytt; och är avsikten därmed att bereda tillgång till anställande, dock endast i begränsad omfattning, av hjälppräster gemensamma för ett helt stift eller kontrakt: stifts- och kontraktsadjunkter. Jag erinrar om att riksdagen för närvarande beviljar anslag, årligen uppgående till 13,800 kronor, för anställande av fem kontraktsadjunkter inom Luleå stift. För här ifrågasatt ändamål har förslagsvis beräknats 35,000 kronor. Till stöd för förslaget anhåller jag få anföra följande.

På flera håll i landet hava under senare tid uppstått raskt tillväxande industricentra. Då dessa uppstått i större församlingar och på avsevärt avstånd från församlingens kyrka, hava de ofta i brist på prästerliga krafter blivit mycket försummade, och det har stundom dröjt i flera årtionden, innan de kyrkliga förhållandena därstädes blivit på ett tillfredsställande sätt ordnade. Hade tillgångar funnits för ett tillfälligt anställande av lämplig prästman på sådana orter, skulle den kyrkliga utvecklingen hava kunnat försiggå mera normalt jämsides med den materiella. Ett ännu oftare befintligt och ännu mera trängande behov är uppväckandet och organiserandet av frivilliga lekmannakrafter till kyrklig verksamhet, särskilt på orter, som ligga fjärran från kyrka och mera sällan erhålla besök av präst. Hade man tillfälle att dit sända unga präster, som lämpade sig för en sådan uppgift, så skulle därigenom tillgodoses ett verkligt behov och mycket kunna uträttas för församlingens höjande. Det ifrågasatta anslaget till avlöning av stifts- och kontraktsadjunkter är visserligen ringa, endast omkring 3,000 kronor för varje stift. Men därmed torde säkerligen kunna uträttas mer, än vid första påseendet kan synas. Anslaget kunde brukas för flera unga prästmän, som periodvis missiverades för anförda uppgifter och däremellan mot vanligt arvode finge tjänstgöra som adjunkter i församlingarna.

I en vid 1920 års kyrkomöte väckt motion, nr 30, anfördes, bland annat, hurusom mycket syntes kunna vinnas för det praktiskt-kyrkliga arbetet, om domkapitlen finge rätt att för viss begränsad tid varje år förordna extra ordinarie prästman eller, efter dennes åtagande och överenskommelse med respektive församlingar, ordinarie befattningshavare att resa omkring i stiftet och medverka vid bedrivandet eller upptagandet av kyrkligt ungdomsarbete och andra former av den religiösa och kristligt-sociala verksamhet, som vår tid behövde. Så kunde olika gåvor och mognad erfarenhet komma till användning i hela stiftets tjänst, och domkapitlen kunde på sådant vis bättre än nu direkt medverka till det kyrkliga livets stärkande. Sedan i motionen framhållits nödvändigheten av att den missiverade prästmannen icke åsamkades kostnader för resor och minskning i lön eller bidrag till vikarie, och att dessa kostnader borde, där de icke kunde täckas på enskild väg, utgå av kyrkofonden, hemställdes, att kyrkomötet ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av åtgärder i syfte, att domkapitlen må äga rätt att för viss begränsad tid varje år förordna en därför lämpad prästman att medverka som stiftsassistent vid det kyrkliga arbetet i stiftet, samt att de härför erforderliga kostnaderna må bestridas ur kyrkofonden. Beträffande beloppet av kostnaderna yttrades, att, om den tid, för vilken domkapitlet finge på ovannämnda sätt missivera prästman som stiftsassistent, bestämdes till högst två månader varje år, skulle merkostnaden för vikariatsarvoden icke uppgå till mer än för närvarande högst omkring 6,000 kronor per år. Beträffande resekostnader kunde naturligen ingen egentlig beräkning göras; här vore väl riktigaste vägen att bestämma ett visst maximum — efter preliminära antaganden kanske till en början 10,000 kronor — att på lämpligt sätt fördelas mellan domkapitlen, vilka det skulle åligga att kontrollera reseräkningarna.

I en i anledning av nämnda motion den 16 november 1920 till Kungl. Maj:t avläten skrivelse, nr 15, har kyrkomötet anført: Vid behandlingen av förevarande fråga har inom kyrkomötet, som till fullo delar den i motionen uttalade uppfattningen om vinsten för det praktiskt-kyrkliga arbetet av en dylik prästmans anställande, uppstått fråga, huruvida icke med redan gällande bestämmelser möjlighet funnes att bereda medel för dylikt ändamål. Kyrkomötet erinrar härefter om det förut omförmälda stadgandet i 6 § 8 mom. kyrkofondslagen och departementschefens därom gjorda uttalande till statsrådsprotokollet samt anför vidare: Vid övervägande av vad sålunda förekommit har kyrkomötet funnit uppenbart, att på grund av ovanberörda stadgande i kyrkofondslagen Kungl. Maj:t kan redan nu för det ändamål, som i motionen beröres, bevilja medel såvitt fråga är om tjänstgöring för extra ordinarie präst. I sådant hänseende torde således motionen icke erfordra någon åtgärd från kyrkomötets sida. Men kyrkomötet har icke kunnat undgå att erinra om att det prästerliga arbete, varom här är fråga, ofta är av den art, att för ett tillfredsställande bedrivande därav erfordras den in-

sikt och erfarenhet, som i regel förefinnas endast hos en man av den ålder, att han vunnit ordinarie anställning. Då med nuvarande lydelse av ovan åberopade lagrum en sådan ordinarie prästman icke kan komma i åtnjutande av där avsett anslag, får kyrkomötet anmäla, att kyrkomötet, i anledning av förevarande motion, för sin del antagit följande förslag till

Lag angående ändrad lydelse av 6 § 8 mom. i lagen om kyrkofond den 9 december 1910.

Härigenom förordnas, att 6 § 8 mom. i lagen om kyrkofond den 9 december 1910 skall hava följande ändrade lydelse:

8. i den mån fondens tillgångar det medgiva, anslag, som Konungen till främjande av den kyrkliga organisationens utveckling må finna skäligt bevilja präst för särskild prästerlig tjänstgöring.

På grund av remiss har kammarkollegiet den 6 juli 1923 avgivit utlåtande i ärendet och därvid, bland annat, anfört:

Det synes kollegiet att kyrkomötets föreliggande förslag bör vinna avseende. Visserligen är här uppenbarligen fråga icke blott om att till ordinarie präster vidga kretsen av dem, vilka skulle på kyrkofondens bekostnad kunna förordnas att, såsom det uttryckes i momentet, utöva »särskild prästerlig tjänstgöring», utan även om att giva ett vidgat innehåll åt den särskilda tjänstgöring, som där omförmäles. I föreliggande förslag tänker man nämligen mindre på att sätta in en behöflig extra kraft i fall där den ordinarie icke räcker till, än på att för en viss art av verksamhet begagna sig av den lämpligaste förefintliga kraften. Man får emellertid ej förbise, att de nuvarande prästlönelagarna i viss mån lida brist på smidighet, som stundom gör det svårt eller omöjligt att tillgodose ändamål i avseende å den prästerliga verksamheten, vilka ej höra till de mera ofrånkomliga. Det synes därför vara en fördel att genom en förändrad avfattning av ifrågavarande 8 mom. utsträcka möjligheten för Kungl. Maj:t att på domkapitlets förslag befrämja församlingslivet även genom anlåtande, där så befinnes behöfligt, av andra former än nu låter sig göra.

En större betänklighet ligger emellertid i att den föreslagna lagändringen bygger på att man skulle för sådan särskild tjänstgöring, varom här är fråga, kunna begagna sig av ordinarie tjänstinnehavare. Ordinarie präst måste anses i regel hava eller kunna förskaffa sig full verksamhet inom det egna pastoratet, och hans tagande i anspråk för annan verksamhet kan alltså komma att verka till förfång för det pastorat, vars präst han är, något som naturligtvis med hänsyn till pastoratets befogade anspråk måste undvikas. Kollegiet förutsätter därför, att här avsett uppdrag ej lämnas ordinarie präst med mindre han tillika kan i full utsträckning uppehålla tjänstgöringen inom sitt pastorat. Kollegiet förutsätter vidare, att förslaget, sådant det föreligger från kyrkomötets sida, icke grundats på att domkapitlet skulle anse sig befogat att, utan vederbörande pastorats medgivande, meddela dylikt uppdrag åt ordinarie präst, om uppdraget är av den beskaffenhet, att dess fullgörande kräver tjänstledighet från den ordinarie befattningen. På sätt i sakens natur ligger, saknar nämligen domkapitlet befogenhet att utan veder-

börande pastorats medgivande bevilja ordinarie präst tjänstledighet för fullgörande av prästerlig verksamhet utom sitt pastorat. Hade förslaget den innebörd att domkapitlets befogenhet härutinnan skulle vidgas, hade kollegiet funnit sig nödgat att avstyrka förslaget. Erinras bör att motionären i sitt uttalande, som av kyrkomötet återgivits, förklarat överenskommelse med vederbörande församlingar vara en av förutsättningarna för att uppdraget skulle kunna anförtros ordinarie präst.

Att den förändrade lydelsen av momentet ej heller får förstås som innebärande medgivande att åt ordinarie präst anvisa anslag för särskild prästerlig tjänstgöring inom *eget pastorat* är väl uppenbart men torde dock böra för fullständighetens skull här anmärkas.

På grund av det anförda och då kollegiet ej funnit erinran mot den av kyrkomötet föreslagna lydelsen av momentet, hemställer kollegiet det täcktes Kungl. Maj:t föreslå riksdagen antaga lag av ovan angiven lydelse.

Såsom i det föregående framhålles, måste det för olika uppgifter, som ett praktiskt kyrkligt arbete har att främja på det religiösa och kristligt sociala området, anses synnerligen önskvärt, att för ändamålet lämpade prästerliga krafter kunna användas även utanför den lokalt begränsade ram, det egna pastoratet, dit de eljes närmast pläga vara hänvisade. Nuvarande lydelse av kyrkofondslagen § 6 mom. 8 medger också en sådan användning av »*extraordinarie präst*».

Departementschefen.

Det av kyrkomötet antagna förslaget till ändrad lydelse av momentet innebär i det hittillsvarande stadgandet endast den modifikation, att begränsningen »*extraordinarie*» skulle utgå, och att således även ordinarie präst skulle kunna tagas i anspråk för nu ifrågavarande tjänstgöring. Goda skäl synas mig tala för en sådan förändring. De behov, som det kan gälla att tillgodose, kunna vara så pass skiftande vid skilda tillfällen eller inom skilda delar av ett stift, att olikartade krafter böra komma till användning för deras fyllande, och det är ingalunda givet, att de bästa eller lämpligaste krafterna i varje fall stå att hämta endast bland *extraordinarie präster*. Den större smidighet i tillämpningen, som den förändrade lydelsen skulle medföra, måste överhuvud anses vara av värde för en praktiskt verkande organisation och skulle i förevarande fall skänka större möjligheter att i de enskilda fallen använda den rätte mannen på den rätta platsen. Såsom av kammarkollegiet betonats, förutsätter jag emellertid, att uppdrag av nu ifrågavarande art icke kan, utan vederbörande pastorats medgivande, meddelas ordinarie präst, om uppdraget är av den beskaffenhet, att dess fullgörande skulle kräva tjänstledighet från den ordinarie befattningen.

Beträffande de utgifter, som skulle åsamkas kyrkofonden genom att för här ifrågavarande ändamål taga i anspråk förutom *extraordinarie*, jämväl ordinarie präster, har kyrkomötet i sin skrivelse icke gjort någon beräkning. Självla lagstadgandet gör emellertid anslags utgående beroende av att kyrkofondens tillgångar medgiva utgiften. Med hänsyn härtill och då det ankommer på Kungl. Maj:t att bevilja anslagen i fråga, därvid detaljerade

bestämmelser för deras användande torde komma att meddelas, samt det ej lärer komma att röra sig om några i förhållande till kyrkofondens tillgångar avsevärda belopp, har jag icke ansett denna sida av saken böra hindra bifall till kyrkomötets framställning.

Med åberopande av vad sålunda anförts och under erinran, att genom lag den 19 juni 1917 (nr 398) fogats ett mom. 9 till ifrågavarande 6 § av kyrkofondslagen, hemställer jag,

att omförmälda, av kyrkomötet för dess del antagna lagförslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla och förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Hemming Gadd.
